

Concepția noului cod civil cu privire la patrimoniu

Dr. Nicoleta Țăndăreanu

Reglementare:

- art.31-33 situate în titlul I dispoziții generale privind persoanele
- art.193, 214, 222,224
- art. 2324

Noțiunea de patrimoniu - **art. 31.** - (1) Orice persoană fizică sau persoană juridică este titulară a unui patrimoniu care include toate drepturile și datoriile ce pot fi evaluate în bani și aparțin acesteia.

Noutăți asupra conținutului patrimoniului - ca universalitate juridică

- In patrimoniu - ca universalitate juridică - intră numai drepturile și obligațiile. Nu intră și bunurile în materialitatea lor ci numai drepturile și obligațiile cu privire la bunuri. S-a afirmat (Prof.Valeriu Stoica) că dacă în patrimoniu ar intra și bunurile s-ar ajunge la o dublare a activului sau a pasivului deoarece cu privire la același bun pot exista mai multe drepturi sau obligații aflate în patrimoniile diferite și astfel același bun s-ar regăsi concomitent în mai multe patrimonii
- In patrimoniu intră numai drepturile și obligațiile evaluabile în bani. În patrimoniul persoanei nu intră drepturile nepatrimoniale.
- Este însă de remarcat inconsecvența legiuitorului atunci când reglementează răspunderea patrimonială, în art. 2324 alin.1 - cu denumirea marginală „garanția comună a creditorilor”. Potrivit textului, cel care este obligat personal **răspunde cu toate bunurile sale mobile și imobile, prezente și viitoare**. Ori, dacă în patrimoniu - ca universalitate juridică - intră numai drepturile și obligațiile cu privire la bunuri, nu și bunurile în materialitatea lor, atunci art. 2324 ar fi trebuit altfel redactat: cel care este obligat personal răspunde cu toate drepturile asupra bunurilor sale mobile și imobile, prezente și viitoare.
- Aceeași inconsecvență se menține și cu privire la persoana juridică - art.193 – persoana juridică participă în nume propriu la circuitul civil și răspunde pentru obligațiile asumate **cu bunurile proprii**, afară de cazul în care legea dispune altfel.

Caracteristicile patrimoniului :

- ✓ *Unicitatea – fiecare persoană are un patrimoniu* – preluată din teoria clasică – are la bază unicitatea persoanei
- ✓ *Unitatea - o persoană are un singur patrimoniu* - preluată din teoria clasică - are la bază unicitatea persoanei
- ✓ *Divizibilitatea sau diviziunea patrimoniului* – teoria modernă a NCC – apărută din necesitățile moderne de a diviza patrimoniul unic în mai multe mase de drepturi și obligații primate ca universalități – diviziunea este permisă numai în cazurile și în condițiile prevăzute de lege –art.31 alin.2
- ✓ *Afectațiunea* – teoria modernă a NCC – apărută din necesitățile moderne de a diviza patrimoniul în mai multe mase de drepturi și obligații primate ca universalități și a le afecta unui scop – afectațiunea este permisă numai în cazurile și în condițiile prevăzute de lege –art.31 alin.2 și 3

S-a afirmat că diviziunea patrimoniului și afectațiunea patrimoniului, deși ar fi două noțiuni diferite, sunt de fapt, sunt două perspective asupra aceluiași fenomen . Afectațiunea este scopul divizării, iar diviziunea este mijlocul, rezultatul acestei afectațiuni. (Prof.Valeriu Stoica).

În acord deplin cu opinia Domnului Profesor, credem însă că nu întotdeauna la baza diviziunii, ca mijloc, stă afectatiunea - adică intenția persoanei de a afecta o parte a patrimoniului său unui scop. Ex. masa bunurilor comune și masa bunurilor proprii a persoanei fizice are al bază diviziunea dar ea își are izvorul în lege în lipsa unei convenții matrimoniale și nu în voința persoanei de a situa un anumit bun într-o masă patrimonială sau în alta ca în cazul patrimoniului profesional individual în raport cu restul masei patrimoniale (cealaltă masă patrimonială).

- ✓ Transferul intrapatrimonial – art. 32 – în caz de diviziune sau afectatiune, transferul drepturilor și obligațiilor dintr-o masă patrimonială în alta, în cadrul aceleiași patrimoniu, se face cu respectarea condițiilor prevăzute de lege și fără a prejudicia drepturile creditorilor asupra fiecărei mase patrimoniale. Transferul drepturilor și obligațiilor dintr-o masă patrimonială în alta **nu constituie o înstrăinare**. Transferul, permis de lege, este un act de voință a titularului patrimoniului de a localiza drepturile și obligațiile corelative într-o masă patrimonială sau alta. Legiuitorul a precizat că acest transfer **nu constituie o înstrăinare** pentru a pune capăt acțiunii Ministerului Finanțelor care taxa aceste transferuri în cadrul patrimoniului aceleiași persoane ca și cum era vorba despre înstrăinări. S-a afirmat că împotriva actelor de transfer intrapatrimonial frauduloase creditorii lezați au la îndemână acțiunea pauliană și că în această ipoteză cele două mase patrimoniale se comporta ca două patrimonii încât se ataca actul de transfer între cele două mase patrimoniale. (Prof.Valeriu Stoica).

Patrimoniile de afectatiune sunt :

- Masele patrimoniale fiduciare
- Masele patrimoniale afectate exercitării unei profesii autorizate
- Alte patrimonii determinate potrivit legii

✓ **Patrimoniul - răspunderea față de terți**

Dacă patrimoniul nu este divizat înseamnă că există decât o singură categorie de creditori - creditorii personali.

Art. 2324 - „Garanția comună a creditorilor” . Cel care este obligat personal răspunde cu toate bunurile sale mobile și imobile, prezente și viitoare, cu excepția celor insesizabile. Ele servesc drept garanție comună a creditorilor săi.

Creditorii ale căror creanțe s-au născut în legătură cu o anumită diviziune a patrimoniului, autorizată de lege, trebuie să urmărească mai întâi, bunurile care fac obiectul acelei mase patrimoniale . Dacă acestea nu sunt suficiente pentru satisfacerea creanțelor, pot fi urmărite și celelalte bunuri ale debitorului.

Răspunderea persoanei juridice:

- art.193 –efectele personalității juridice - – persoana juridică participă în nume propriu la circuitul civil și răspunde pentru obligațiile asumate cu bunurile proprii, afară de cazul în care legea dispune altfel.
- art.214 – separarea patrimoniilor - membrii organelor de administrare au obligația să asigure și să mențină separația dintre patrimoniul persoanei juridice și propriul lor patrimoniu.
- Art.222 – independența patrimonială – persoana juridică având în subordine o altă persoană juridică nu răspunde pentru neexecutarea obligațiilor acesteia din urmă și nici persoana juridică subordonată nu răspunde pentru persoana juridică față de care este subordonată , dacă prin lege nu se dispune altfel.
- Art.224 –răspunderea civilă a statului și autoritățile administrativ teritoriale - dacă prin lege nu se dispune altfel, statul nu răspunde decât în mod subsidiar, pentru obligațiile

organelor, autorităților și instituțiilor publice care sunt persoane juridice și niciuna dintre aceste persoane juridice nu răspunde pentru obligațiile statului.

✓ **Masele patrimoniale fiduciare – răspunderea față de terți**

Art. 2324 alin.3 - Creditorii ale căror creanțe s-au născut în legătură cu o anumită diviziune a patrimoniului, autorizată de lege, trebuie să urmărească mai întâi, bunurile care fac obiectul acelei mase patrimoniale . Dacă acestea nu sunt suficiente pentru satisfacerea creanțelor, pot fi urmărite și celelalte bunuri ale debitorului.

Fiducia: (art. 773): - Operațiunea juridică prin care unul sau mai mulți constitutori transferă drepturi reale, drepturi de creanță, garanții ori alte drepturi patrimoniale sau un ansamblu de asemenea drepturi, prezente sau viitoare, către unul sau mai mulți fiduciar care le exercită cu un scop determinat, în folosul unuia sau mai multor beneficiari. Aceste drepturi alcătuiesc o masă patrimonială autonomă, distinctă de celelalte drepturi și obligații din patrimoniile fiduciarilor.

Obiectul contractului: transferul unor drepturi sau a unui ansamblu de drepturi patrimoniale prezente ori viitoare

Drepturile sunt transferate din patrimoniul constitutorului în patrimoniul fiduciarului, dar acestea, împreună cu obligațiile ce se vor naște în legătură cu administrarea lor vor constitui o masă fiduciară autonomă, un patrimoniu de afectare, potrivit art. 31 raportat la art. 786 cod civil, fără însă să se realizeze o confuziune cu patrimoniul fiduciarului.

Bunurile din masa patrimonială fiduciară pot fi urmărite:

- numai de titularii de creanțe născute în legătură cu aceste bunuri. Aceștia pot urmări numai bunurile din masa patrimonială fiduciară, nu și celelalte bunuri din patrimoniul fiduciarului. În contract se poate stipula și dreptul titularilor de creanțe născute în legătură cu aceste bunuri de a urmări în subsidiar, dar numai după urmărirea bunurilor din patrimoniul de afectare, și a bunurilor din patrimoniul propriu-zis al fiduciarului sau al constitutorului dacă aceștia s-au obligat expres să suporte o parte sau tot pasivul fiduciei. (ca o aplicație concretă a art. 2324 alin.3 NCC)
- de acei creditori ai constitutorului care au o garanție reală asupra bunurilor, a cărei opozabilitate este dobândită potrivit legii, anterior încheierii contractului de fiducie.
- de ceilalți creditori ai constitutorului în ipoteza în care a fost desființat sau a devenit inopozabil, cu efect retroactiv, contractul de fiducie, dar numai în temeiul hotărârii judecătorești definitive de desființare a contractului.

Pentru prejudiciile cauzate prin actele de conservare sau administrare a masei patrimoniale fiduciare, fiduciarul răspunde numai cu celelalte drepturi cuprinse în patrimoniul său.

✓ **Masele patrimoniale afectate exercitării unei profesii autorizate**

Există și o excepție de la regula instituită de art. 2324 alin. 1 și 3.

Potrivit art. 2324 alin.4, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 71/2012: Bunurile care fac obiectul unei diviziuni a patrimoniului afectate exercițiului unei profesii autorizate de lege pot fi urmărite numai de creditorii ale căror creanțe s-au născut în legătură cu profesia respectivă. Acești creditori nu vor putea urmări celelalte bunuri ale debitorului.”

Dacă există creditori ale căror creanțe s-au născut în legătură cu patrimoniul profesional, aceștia nu-si pot extinde urmărirea asupra altor bunuri. Nici creditorii personali, nu-si pot extinde urmărirea asupra patrimoniului profesional.

S-a afirmat că legiuitorul a urmărit protejarea patrimoniului profesional care reprezintă forța oricărei economii moderne (Prof.Valeriu Stoica).

Dispozițiile noului cod civil trebuie aplicate și în coroborare cu dispozițiile *OUG 44/2008* privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate (PFA), întreprinderile individuale și întreprinderile familiale

Potrivit art.20 din *OUG nr.44/2008*, PFA (persoana fizică autorizată să desfășoare orice formă de activitate economică permisă de lege, folosind în principal forța sa de muncă) răspunde pentru obligațiile sale cu patrimoniul de afecțatune, dacă acesta a fost constituit, și în completare, cu întreg patrimoniul său.

Potrivit art. 26 din *OUG nr.44/2008* - Persoana fizică titulară a întreprinderii individuale (întreprinderea individuală este definită ca întreprinderea economică, fără personalitate juridică, organizată de un întreprinzător persoană fizică) răspunde pentru obligațiile sale cu patrimoniul de afecțatune, dacă acesta a fost constituit, și, în completare, cu întreg patrimonial.

Potrivit art. 31, membrii întreprinderii familiale sunt comercianți persoane fizice de la data înregistrării acesteia în registrul comerțului și răspund solidar și indivizibil pentru datoriile contractate de reprezentant în exploatarea întreprinderii cu patrimoniul de afecțatune, dacă acesta a fost constituit, și, în completare, cu întreg patrimoniul, corespunzător cotelor de participare prevăzute la art. 29 alin. (1).

Art. 2324 alin 4 din noul cod civil prevede că bunurile care fac obiectul unei diviziuni a patrimoniului afectat exercițiului unei profesii autorizate de lege pot fi urmărite numai de creditorii ale căror creanțe s-au născut în legătură cu profesia respectivă, acești creditori neputând să urmărească celelalte bunuri ale debitorului.

Dispozițiile acestui alineat se vor aplica însă numai în cazul în care profesionistul își operează diviziunea patrimoniului după intrarea în vigoare a codului civil, potrivit art. 151 din *Legea nr. 71/2011* de punere în aplicare a codului civil.

✓ **Alte patrimonii determinate potrivit legii**

Patrimoniul persoanei fizice căsătorite – regimul comunității legale art.339 și urm.

Distincția între universalitatea juridică și universalitatea de fapt

Art. 541 - Universalitatea de fapt : *Constituie o universalitate de fapt ansamblul bunurilor care aparțin aceleiași persoane și au o destinație comună stabilită prin voința acesteia sau prin lege. Bunurile care alcătuiesc universalitatea de fapt pot, împreună sau separat, să facă obiectul unor acte sau raporturi juridice distincte.*

Anterior distincția era doar doctrinară. Elementele care diferențiază cele două universalități:

- patrimoniul/masa patrimonială, ca universalitate juridică, este o universalitate intelectuală care cuprinde numai drepturi și obligații;
- patrimoniul/masa patrimonială, ca universalitate de fapt, este o universalitate materială care cuprinde numai bunuri;
- pentru a exista o universalitate juridică este nevoie de o prevedere legală expresă; ea nu poate exista în afara voinței legiuitorului, care se suprapune peste voința persoanei
- universalitatea de fapt poate fi creată prin simpla voință a persoanei, independent de voința legiuitorului;